

25 OKT 2018

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Justis- og beredskapsdepartementet,
Lovavdelingen.
Postboks 8005 Dep.,
0030 OSLO

Deres referanse
18/3556 ES SSA/bj

Vår referanse
2018/00 964-2

Dato
17-10-2018

Dok.nr.
2

HØRINGSSVAR – NYTT STRAFFEBUD OM BEFATNING MED BILDER SOM ER SÆRLIG EGNET TIL Å KRENKE PRIVATLIVETS FRED

Det vises til departementets høringsbrev av 26. juni d.å.
Oslo statsadvokatembeter ble gitt utsettelse til 22. oktober d.å. med å inngi høringssvar.

1. Innledning

Oslo statsadvokatembeter gir sin tilslutning til departementets forslag om at det bør innføres egne straffebestemmelser fremfor å redigere eksisterende bestemmelser i straffeloven §§ 266 og 267. En gir også tilslutning til at de nye bestemmelsene bør ramme både fremstillingen, anskaffelsen og det å gjøre materialet tilgjengelig for andre, og at bestemmelsene ikke bør ha noen begrensning m.h.t. til alder på gjerningspersonene eller om handlingen skjer offentlig eller ikke. I likhet med departementet, anser vi det som viktig – for å oppnå den ønskede opplysende og preventive effekt – at gjerningsbeskrivelsen gir minst mulig rom for tolkningstvil.

2. Nærmere om departementets forslag

2.1 Ny strl. § 267 a Uberettiget befatning med privatlivskrenkende lyd- eller bildemateriale.

2.1.1 Straffevilkår

Uberettiget

Etter vår oppfatning, vil uttrykket "uberettiget" også dekke de tilfeller hvor den krenkede ikke har samtykket. Det fremstår derfor som overflødig og lite klargjørende at lovforslaget også tar inn uttrykket "uten samtykke".

Fremstilling.

Både produksjon og manipulering med billedmateriale er ment å skulle rammes av lovforslaget uten reservasjon for teknologiske nyvinninger hva gjelder fremstillingsmåten. Oslo statsadvokatembeter ser nødvendigheten av dette og støtter

Postadresse:
Postboks 8021 Dep.
NO-0030 Oslo

Kontoradresse:
Universitetsgaten 7
NO-0164 Oslo

Telefon:
+47 22 98 13 00

Telefaks:
+47 22 98 13 31

departementets forslag. For den person som rammes av filming eller manipulering av bildemateriale, vil kunnskapen om at noen besitter et slikt materiale i seg selv kunne medføre en konstant frykt for spredning. Dette selv om den som filmet ikke har noen uttalt intensjon om å spre materialet. Har filmingen skjedd uten offerets kunnskap, gir ikke det en mer aktverdig grunn til ikke å ramme den som foretar filmingen såfremt innholdet er særlig egnet til å krenke noens privatliv og ikke er ment å skulle bevares ut fra et eventuelt aktverdig formål. Det foreligger fortsatt en risiko for spredning som i utgangspunktet kun er egnet til å skade den krenkede.

Selve filmingen vil ikke i seg selv være straffbar såfremt den ikke er å anse som uberettiget. Videoer/filmer av voldsepisoder og seksuelle overgrep tatt av personer som har observert hendelsen, har i mange tilfeller vist seg å være verdifulle bevis. Dersom fremstillingen var ment å skulle dokumentere et eventuelt straffbart forhold, kan det hevdes at den har hatt et aktverdig formål og således ikke er uberettiget.

"Som er særlig egnet til å krenke noens privatliv"

Utrykket "som er særlig egnet til å krenke noens privatliv" favner vidt. Det vil, slik lovforslaget er formulert, måtte bero på en skjønnsmessig vurdering hva som ansees "særlig egnet" til å krenke en annens privatliv. Departementet gir uttrykk for at materialet må være av en slik karakter at det åpenbart vil være en krenkelse. Forståelsen av hva som er en åpenbar krenkelse og særlig egnet til å krenke noens privatliv, vil formentlig variere fra miljø til miljø og fra ungdom til voksne og gi liten veiledning m.h.t. hvor grensen for det straffbare går. Inn under uttrykket "noens privatliv" går ikke bare materiale av seksuell karakter, men også lyd- og bildemateriale relatert til voldsutøvelser og bilde- og lydmaterialer tatt av personer som har vært utsatt for ulykker eller blitt rammet av sykdom. Gjennom mediene er vi kjent med episoder hvor vitner til slike hendelser filmer dem for så umiddelbart å legge filmen/videoen ut på nettet, uten tanke på om dette er en krenkelse av, eller er særlig egnet til, å krenke privatlivets fred. Dersom den ønskede pedagogiske og preventive effekt skal oppnås, forutsetter dette at lovteksten er så klar som mulig når det gjelder å synliggjøre grensen mot det straffbare. En antar at tolkningstvil vil kunne begrenses ved at det i lovteksten konkretiseres hva som kan være "særlig egnet til å krenke noens privatliv" uten at oppramsingen ansees uttømmende. Ved avgjørelsen av om grensene i straffebudet er overtrådt bør det særlig legges vekt på om den avbildede lett lar seg identifisere, om materialet er av seksuell karakter, om det viser intime kroppsdeler, om det har karakter av mobbing, om det viser personer i psykisk ubalanse eller personer som er alvorlig skadet. En slik oppramsing vil, slik vi ser det, kunne bidra til en økt bevissthet både i ungdoms- og voksenmiljøer om hvor grensen mot den straffbare deling på sosiale medier av bilde- og lydfiler går.

2.1.2. Straffen

Bot

Straffeloven § 266 avløser straffeloven 1902 § 390 a, som hadde en strafferamme på bøter eller fengsel inntil 2 år. Straffeloven § 267 er en videreføring av straffeloven 1902 § 390 første ledd med den endring at strafferammen ble forhøyet fra bøter eller fengsel i inntil 3 måneder til bot eller fengsel inntil 1 år. I det nye forslaget til § 267a, er straffen satt til fengsel i inntil 1 år uten bøtestraff som alternativ. Dette harmonerer dårlig med de

straffalternativene som i dagens lovgivning beskytter privatlivets fred og som det er naturlig å sammenligne forslaget med.

Oslo statsadvokatembeter er enig med departementet i at den klare hovedregel bør være idømmelse av fengselsstraff ved slike integritetskrenkelser. Alvorlige integritetskrenkelser har også sterkt internasjonalt vern, jf. art. 8 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK). Artikkel 8 rammer ikke bare innblanding/overgrep fra statens side mot privatpersoner, men den antas også å gjelde tilfeller hvor staten ikke i tilstrekkelig grad beskytter egne borgeres rett til privatlivets fred. Staten pålegges med andre ord en positiv forpliktelse til sikre respekten for privatlivets fred borgerne imellom.¹ Denne positive forpliktelsen kan bl.a. skje gjennom lovgivningstiltak.

Selv om fengselsstraff vil være hovedregelen ved denne type overtridelser, kan det etter vår oppfatning likevel ikke utelukkes at det vil forekomme tilfeller hvor bøtestraff vil fremstå som den mest adekvate reaksjon. Særlig når man vet at bestemmelsen vil favne vidt og ramme veldig forskjellige forhold. Ved reaksjonsfastsettelsen må det bl.a. sees hen til omfanget av overtridelsen, alder på gjerningspersonen, grovheten i materialet og til hvilken relasjon det er mellom krenkeren og den krenkede. I de tilfeller hvor allmennpreventive hensyn er mindre fremtredende, bør bøtestraff kunne være en mulig alternativ reaksjonsform.

Samfunnsstraff

Oslo statsadvokatembeter er av den oppfatning at samfunnsstraff bør kunne være en mulig alternativ reaksjon også overfor voksne lovovertridere, dersom sakens omstendigheter skulle tilsi dette. Selv om vernet av privatlivets fred og allmenne hensyn begrunner departementets standpunkt om at straffen i utgangspunktet bør være ubetinget fengsel, bør det likevel åpnes for et område mellom betinget og ubetinget fengsel hvor samfunnsstraff kan anvendes.

2.2. Ny strl. § 267 b – grov uberettiget befatning med privatlivskrenkende lyd- eller bildemateriale

2.2.1. Straffen

Bot

Grov uberettiget befatning med privatlivskrenkende lyd- eller billedmateriale er i forslaget til ny bestemmelse gitt en straff av fengsel i 2 år. Heller ikke her er bot tatt inn som en alternativ straffereaksjon. En viser til det som er anført ovenfor under kommentaren til forslagens § 267 a, og ser heller ikke her bort fra at det i helt spesielle tilfeller vil kunne være i tråd med alminnelig rettsbevissthet å begrense en straffereaksjon til bot.

¹ EMD – Case of Von Hannover v. Germany, application no 59320/00.

Samfunnsstraff

Statsadvokaten nøyer seg med å vise til det som er sagt under § 267 a og anfører at det også for de grove overtredelser bør være adgang til i særlige tilfeller å kunne ilegge samfunnsstraff også overfor voksne lovovertridere.

2.2.2. Tiltalekompetansen

Ved de grove overtredelsene vil tiltalekompetansen ligge hos statsadvokaten, jf. straffeprosessloven § 67, med mindre lovgiver inntar bestemmelsen som et unntak i straffeprosessloven § 67, annet ledd bokstav b på linje med det som i dag gjelder for overtredelse av strl. § 266. De samme hensyn som gjør seg gjeldende for unntaket relatert til straffeloven § 266, gjør seg også gjeldende i relasjon til det nye lovforslaget i strl. § 267 b. En foreslår derfor at en eventuell ny strl. § 267 b, innlemmes i opplistingen i strpl. § 67 annet ledd bokstav b, med den følge at tiltalekompetansen tillegges politiet. Siden den øvre strafferamme er fengsel i inntil 2 år, kommer strpl. § 62a andre ledd til anvendelse. Påtale kan således unnlates "hvis ikke allmenne hensyn tilsier påtale".

Jørn S. Maurud
Embetsleder

Marit H. Evjemo
statsadvokat